

Socialistă din Octombrie. Interesul acesta e din nou legat de situația revoluționară, ce se crease în România după primul război mondial. Ziarele și revistele socialiste îi publică cele mai populare nuvele, fragmente din *Mama* (Cuvântarea la proces a lui Pavel Vlasov, o găsim reprodușă de câteva ori), precum și articole de prezentare, în care se subliniază mai ales cu explicabilă bucurie, că marele scriitor nu este de partea lumii care se prăbușește, ci «de partea singelui generos curs pentru Rusia nouă, de partea revoluției pentru care a semănat cu elan și hărnicie și pe care astăzi trăiește s-o vadă victorioasă»⁵. Deosebit de intensă e activitatea editorială. Noi traduceri se succed una după alta. Numai în 1919 apar: *Copilăria mea*, *Conovalov*, *Douăzeci și șase și una și Cîntecul șoimului* (o culegere de nuvele); în 1921: *Azilul de noapte* și *Lepădăturile societății (Foștii oameni)*; în 1922: *Printre străini (La stăpîni)*, *Pe coastele Italiei (Basmale italiene)* și un nou volum de nuvele; în 1924: *Mizeria unei copile* (o culegere de povestiri) și în sfîrșit, în 1925, o nouă ediție a romanului *Mama*, în remarcabila traducere a lui Ion Pas.

În anii următori, corespunzător perioadei de stabilizare relativă a capitalismului, care erau în România și anii unei crunte terori antimuncitorești, deși ritmul traducerilor scade, interesul pentru opera lui Gorki se menține tot atît de viu mai ales în centrele revoluționare și progresiste, în primul rînd ca pentru un scriitor indisolubil legat de revoluția proletară rusă și — în consecință — de lupta revoluționară a muncitorilor de pretutindeni. În acei ani, sarcina răspîndirii adevărului despre Uniunea Sovietică și a demascării calomniilor antisovietice, ca argument în acțiunea de propaganda revoluționară, comunistă, era una din laturile esențiale ale luptei. Din această cauză marele scriitor sovietic, Maxim Gorki, de al cărui prestigiu nu îndrăzneau să se atingă nici cei mai înrăiți ideologi ai reacțiunii (cu excepția huliganilor fasciști, firește) apărea luptătorilor pentru progres din România ca un tovarăș scump de luptă, iar opera lui în primul rînd ca o caldă și vie pledoarie pentru dreptatea idealurilor socialismului. Evocarea operei lui Gorki, îngăduită în anumite limite de cenzură, devenea astfel, implicit, și un prilej de popularizare a Uniunii Sovietice, cît și de propagandă activă în favoarea idealurilor sociale împlinite acolo, dar care erau abia de împlinit la noi prin lupta muncitorilor și țăranilor romîni sub conducerea comuniștilor. În acest sens, comentariul, pe care-l reproducem mai jos, extras din revista antifascistă «Nu» și anume dintr-un număr apărut, în preajma unei aniversări a lui 7 noiembrie, e mai mult decît semnificativ:

«Nimeni n-a reușit să redea cu atîta artă evocatoare, cu un tragism atît de zguduitoare, cu mai multă compătimire omenească, cu mai caldă și mai cuprinzătoare simpatie, umanitatea mizerabilă și desmoștenită, flămîndă și persecutată, dar totuși bună și luminoasă, care vegetează în noroiul fizic și moral de la fundurile acestei societăți, egoiste, bazată pe silnicie și exploatare... Toate

⁵ «Socialismul», anul XIII, (1918), nr. 4, din 19 noiembrie.